

Weighting and Prioritizing of Indicators Affecting Resilience in the Fire-Induced Emergencies in a Combined Cycle Power Plant Using Fuzzy Analytic Hierarchy Process

Seyed Mahdi Mousavi¹ , Mahsa Jahadi Naeni², Mojtaba Haghighat³, Farzad Behzadi Nezhad^{4,*}

¹ MSc, Occupational Health Engineering, School of Public Health, Tehran University of Medical Sciences, Tehran, Iran.

² MSc, Occupational Health Engineering, School of Public Health, Isfahan University of Medical Sciences, Isfahan, Iran

³ Instructor, Department of Occupational Health Engineering, Behbahan Faculty of Medical Sciences, Behbahan, Iran

⁴ MSc of Environment Management (HSE), Ahvaz Branch, Islamic Azad University, Ahvaz, Iran

* **Corresponding Author:** Farzad Behzadi Nezhad, Environment Management, Ahvaz Branch, Islamic Azad University, Ahvaz, Iran. Email: behzadinezhad_f@mapnaMD1.com

Abstract

Received: 09/06/2021

Accepted: 04/08/2021

How to Cite this Article:

Mousavi M, Jahadi Naeni M, Haghighat M, Behzadi Nezhad F. Weighting and Prioritizing of Indicators Affecting Resilience in the Fire-Induced Emergencies in a Combined Cycle Power Plant Using Fuzzy Analytic Hierarchy Process. *J Occup Hyg Eng.* 2022; 8(4): 14-21. DOI: 10.52547/johe.8.4.14

Background and Objective: Increasing the level of resilience is one of the approaches to reduce the consequences of fire. Resilience is one of the most important and practical concepts in crisis management that has been considered in recent years. The current study aimed to identify and prioritize the indicators affecting resilience in the event of fire-induced emergencies in a combined cycle power plant using the Fuzzy Analytic Hierarchy Process (FAHP).

Materials and Methods: By reviewing the texts and using semi-structured interviews with 15 experts, 20 effective indicators in the fire resilience in the combined cycle power plant were identified and classified into three main groups based on the McManus model. In the next step, the weights of the indices and sub-indices of each group were determined using the FAHP method. Finally, the first three indicators of each group were selected for final prioritization, and pairwise comparisons were performed among them again.

Results: The results showed that three indicators of structural stability ($W=0.168$), senior management awareness of roles and responsibilities ($W=0.145$), as well as risk perception and acceptance ($W=0.138$), play the most important role in this regard. On the other hand, the logistics support index ($W=0.069$) obtained the least importance in determining the level of resilience.

Conclusion: By recognizing the effective indicators in determining the level of resilience against fire in emergency situations, decision-makers could define and implement corrective and preventive measures to improve safety and increase resilience based on priority.

Keywords: Combined Cycle Power Plant; Emergency; FAHP; Fire; Resilience

وزن‌دهی و اولویت‌بندی شاخص‌های تاب‌آوری در شرایط اضطراری ناشی از وقوع حریق در یک نیروگاه سیکل ترکیبی با به‌کارگیری رویکرد تحلیل سلسله مراتبی فازی

سیدمهدی موسوی^۱ ID، مهسا جهادی نائینی^۲، مجتبی حقیقت^۳، فرزاد بهزادی‌نژاد^۴ * ID

^۱ کارشناس ارشد، مهندسی بهداشت حرفه‌ای، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی تهران، تهران، ایران

^۲ کارشناس ارشد، مهندسی بهداشت حرفه‌ای، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، اصفهان، ایران

^۳ مربی، گروه مهندسی بهداشت حرفه‌ای، دانشکده علوم پزشکی بهبهان، بهبهان، ایران

^۴ کارشناس ارشد، مدیریت محیط زیست گرایش HSE، واحد اهواز، دانشگاه آزاد اسلامی، اهواز، ایران

* نویسنده مسئول: فرزاد بهزادی‌نژاد، مدیریت محیط زیست گرایش HSE، واحد اهواز، دانشگاه آزاد اسلامی، اهواز، ایران. ایمیل: behzadinezhad_f@mapnaMD1.com

چکیده

سابقه و هدف: یکی از راهکارهای کاهش پیامدهای ناشی از وقوع حریق، افزایش میزان سطح تاب‌آوری است. تاب‌آوری در شرایط اضطراری یکی از مفاهیم بسیار مهم و کاربردی در مدیریت بحران است که در سال‌های اخیر مورد توجه قرار گرفته است. هدف از این مطالعه وزن‌دهی و اولویت‌بندی شاخص‌های مؤثر بر تاب‌آوری در شرایط اضطراری ناشی از حریق با استفاده از روش تحلیل سلسله مراتبی فازی در یک نیروگاه سیکل ترکیبی است.

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۰/۰۳/۱۹

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۰/۰۵/۱۳

تمامی حقوق نشر برای دانشگاه علوم پزشکی همدان محفوظ است.

مواد و روش‌ها: با انجام بررسی متون و مصاحبه نیمه ساختاریافته با ۱۵ نفر خبره، تعداد ۲۰ شاخص مؤثر بر تاب‌آوری در برابر حریق در نیروگاه سیکل ترکیبی شناسایی و بر اساس مدل مک مانومنس در سه گروه اصلی تقسیم‌بندی شدند. در گام بعد، وزن شاخص‌ها و زیرشاخص‌های هر گروه با استفاده از روش تحلیل سلسله مراتبی فازی تعیین شد. در پایان سه شاخص برتر هر گروه انتخاب و مجدداً مقیاسات زوجی میان آن‌ها انجام شد. **یافته‌ها:** نتایج نشان داد سه شاخص پایداری سازه‌ای (وزن نهایی ۰/۱۶۸)، آگاهی مدیریت ارشد از نقش‌ها و مسئولیت‌ها (وزن نهایی ۰/۱۴۵)، درک و پذیرش خطر (وزن نهایی ۰/۱۳۸) مهم‌ترین نقش و شاخص حمایت‌های لجستیکی (وزن نهایی ۰/۰۶۹) کمترین اهمیت را در تعیین سطح تاب‌آوری دارند. **نتیجه‌گیری:** تصمیم‌گیرندگان با شناخت شاخص‌های مؤثر در تعیین سطح تاب‌آوری برای مقابله با حریق در شرایط اضطراری می‌توانند اقدامات اصلاحی و پیشگیرانه را به‌منظور ارتقای ایمنی و افزایش تاب‌آوری تعریف، اولویت‌بندی و اجرا کنند.

واژگان کلیدی: تاب‌آوری؛ حریق؛ شرایط اضطراری؛ FAHP؛ نیروگاه سیکل ترکیبی

مقدمه

درجه باورپذیری فازی نشان داد خطر وقوع انفجار یا آتش‌سوزی توربین در نیروگاه سیکل ترکیبی زیاد است و وقوع این حادثه پیامدهای شدیدی را به دنبال خواهد داشت [۲]. وقوع آتش‌سوزی در این نیروگاه‌ها ممکن است منجر به مرگ، آسیب و جراحات، کاهش تولید، ایجاد نقص در تجهیزات و خسارات‌های مالی شدید شود [۲]. صادقی و همکاران در سال ۲۰۲۰ با به کار بردن شاخص DOW، میزان خسارات مالی برآمده از ایجاد حریق در یک نیروگاه سیکل ترکیبی را حدود ۴/۱۲ میلیون دلار آمریکا تخمین زدند [۳]. با این وجود، به‌منظور پیشگیری از وقوع خسارات‌های جانی و مالی برآمده از وقوع حریق در این نیروگاه‌ها،

صنعت برق یکی از مهم‌ترین زیرساخت‌های اقتصادی و صنعتی هر کشور محسوب می‌شود. نیاز روزافزون جهان و به‌ویژه کشورهای در حال توسعه به انرژی برق، توسعه نیروگاه‌ها را طلب می‌کند که این موضوع در ایران طی سال‌های اخیر بسیار پرشتاب بوده است [۱]. در سال‌های اخیر، پیشرفت فناوری باعث افزایش پیچیدگی‌های موجود در سیستم‌های فرایندی شده که این موضوع نیز به‌نوبه‌خود موجب بروز حوادث ناگوار شده است [۲]. بروز حوادثی مثل حریق در نیروگاه‌ها سیکل ترکیبی اجتناب‌ناپذیر است. در سال ۲۰۱۴ پژوهش شیرالی و همکاران با به‌کارگیری رویکرد

شناسایی و اولویت بندی شاخص های مؤثر بر تاب آوری در شرایط اضطراری ناشی از وقوع حریق در یک نیروگاه سیکل ترکیبی با به کارگیری تحلیل سلسله مراتبی فازی انجام شد.

روش کار

حجم نمونه و روش گردآوری داده ها

مطالعه حاضر از نوع توصیفی و تحلیلی است که بهار ۱۳۹۹ انجام شد. در این مطالعه ۲۰ نفر از کارکنان نیروگاه سیکل ترکیبی حداقل با ۱۰ سال سابقه کار به صورت اتفاقی انتخاب و با آنها مصاحبه نیمه ساختاریافته انجام شد. به دلیل شیوع اپیدمی کرونا و به منظور رعایت شیوه نامه های بهداشتی، تمامی گفت وگوها از طریق شبکه های اجتماعی انجام شد. در مصاحبه نیمه ساختاریافته پژوهنده یا پژوهشگر به جای در اختیار داشتن شمار اندکی پرسش، چارچوبی از موضوعات گوناگون را برای کاوش در اختیار دارد و با استفاده از این موضوعات، اطلاعات مورد نیاز را جمع آوری می کند. پس از پایان مصاحبه، ۲۰ شاخص بر اساس مدل ارائه شده مک مانومنس در سه گروه شاخص های آگاهی موقعیتی، شاخص های آسیب پذیری کلیدی و شاخص های ظرفیت تطابق پذیری دسته بندی شدند [۱۵]. نخست شاخص های هر گروه با به کارگیری روش تحلیل سلسله مراتبی فازی وزن دهی شدند. در ادامه، به منظور شناسایی مهم ترین اولویت ها، سه شاخص مهم از هر گروه انتخاب و دوباره مقایسات زوجی بین این شاخص ها انجام شد.

روش تحلیل سلسله مراتبی فازی

روش تحلیل سلسله مراتبی فازی (Fuzzy Analytical Hierarchy Process: FAHP) یکی از روش های تصمیم گیری چندمعیاره است که در علوم مختلف برای وزن دهی و اولویت بندی شاخص ها و گزینش مناسب ترین راهکار از بین چند گزینه موجود استفاده می شود. این روش با انجام مقایسات زوجی بین شاخص ها وزن نهایی هر شاخص را محاسبه و آن ها را بر این اساس اولویت بندی می کند. در این مطالعه از روش تحلیل سلسله مراتبی فازی چانگ استفاده شد که مراحل اجرای این روش به شرح زیر است [۱۶، ۱۷].

ایجاد ساختار سلسله مراتبی

اولین مرحله در یک مسئله تصمیم گیری، تعیین ساختار سلسله مراتبی است. در این روش هدف و شاخص ها در یک ساختار سلسله مراتبی تنظیم می شوند (جدول ۱).

تعریف اعداد فازی و انجام مقایسات زوجی

در این مرحله مقایسه زوجی با استفاده از اعداد مثلثی فازی انجام می شود. در این مرحله یک پرسش نامه بدون نام از طریق شبکه های اجتماعی برای خبرگان ارسال و از آن ها

انجام اقداماتی مانند ارزیابی خطر وقوع حریق، پایش سیستم اعلام حریق و افزایش میزان سطح تاب آوری در شرایط وقوع حریق توصیه شده است [۴-۶].

نخستین بار Hauling مفهوم تاب آوری را در زمینه اکولوژی ارائه داد. باین حال تعاریف گوناگونی از تاب آوری در بخش حوادث ارائه شده است [۷]. یکی از تعاریف گسترده و کاربردی آن در حوزه ایمنی به این شرح است: توانایی ذاتی یک سیستم برای تنظیم عملکرد خود قبل، حین و پس از بروز تغییرات یا آشفتگی های موجود در سیستم، به گونه ای که بتواند کارکردهای بایسته خود را هم در شرایط پیش بینی شده و هم غیرقابل پیش بینی حفظ کند [۸]. سازمان های تاب آور سازمان های هستند که به دلیل آمادگی، برنامه ریزی و انعطاف پذیری زیادی که در خود ایجاد می کنند، می توانند چالش ها و شرایط اضطراری ناشی از وقوع حوادث را با تحمل هزینه های کم پشت سر بگذارند [۹]. در همین راستا به تازگی توجه نسبتاً زیادی به سازمان های تاب آور در برابر بحران و شرایط اضطراری شده است. محققان تلاش کرده اند ویژگی های سازمان ها یا جوامع تاب آور را شناسایی و شاخص های مورد نیاز برای ایجاد این جوامع و سازمان ها را معرفی کنند [۱۰].

برای شناسایی و اولویت بندی شاخص های تاب آوری، به کار بردن روش های تصمیم گیری چندمعیاره (Multiple-Criteria Decision-Making: MCDM) در سال های اخیر مورد توجه پژوهشگران قرار گرفته است [۱۱، ۱۲]. در مطالعه ای که در سال ۲۰۱۷ جعفری و همکاران انجام دادند، با استفاده از روش TOPSIS (Technique for Order of Preference by Similarity to Ideal Solution) فازی به رتبه بندی شاخص های مهندسی تاب آوری در یک مجتمع پالایشگاهی اقدام و وزن و رتبه شاخص ها تعیین و تحلیل شد [۱۳]. شیرالی و همکاران نیز در سال ۲۰۱۹ مطالعه ای به منظور ارزیابی شاخص های تاب آوری با استفاده از روش فرایند تحلیل شبکه ANP در یک شرکت فلزی انجام دادند و بر اساس آن وزن شاخص ها تعیین و اثر آن ها بر یکدیگر تحلیل شد [۱۴].

با این توصیف می توان نتیجه گرفت کاربرد روش های تصمیم گیری چند معیاره در دامنه های گوناگون علوم اهمیت بسیاری دارد. با توجه به افزایش استفاده از نیروگاه های سیکل ترکیبی به منظور تولید برق، ساخت و بهره برداری از این نیروگاه ها نیز افزایش یافته است. با توجه به اینکه خطر وقوع حوادث مانند حریق در این نیروگاه ها زیاد است، افزایش میزان تاب آوری مقابله با حوادث حریق منجر به کاهش خسارات جانی و مالی در این نیروگاه ها می شود. به منظور افزایش سطح تاب آوری مقابله با حریق، شناسایی شاخص های مؤثر و اولویت بندی آن ها اهمیت بسیاری دارد. لذا استفاده از روش های تصمیم گیری چند معیاره سودمند است. مطالعه حاضر با هدف

جدول ۱: شاخص‌ها و زیرشاخص‌های تاب‌آوری در برابر حریق در شرایط اضطراری

گروه	آگاهی موقعیتی	آسیب‌پذیری	تطابق‌پذیری
معیار	نقش‌ها و مسئولیت‌ها	ماشین‌آلات و تجهیزات عملیاتی	سطح سواد کارکنان و مدیران
	درک خطر	تعداد شیرهای هیدرانت در نیروگاه	عبرت‌آموزی از حوادث
	آگاهی از ارتباطی درون‌سازمانی	ایستگاه تأمین آب اضطراری	چارت سازمانی
	آگاهی از بیمه	جانمایی صحیح ایستگاه‌ها	اقدامات انگیزشی
	شناخت تجهیزات	توانایی نیروهای انسانی	حمایت‌های لجستیکی
	آگاهی از تعداد فایرباکس‌ها	امکانات عملیاتی	
	شناخت نقاط مستعد خطر	کارایی تجهیزاتی	
		پایداری سازه‌ای ایستگاه‌ها	

جدول ۲: مقیاس زبانی و اعداد فازی مثلثی مترادف آن

مقیاس عدد فازی	مقیاس زبانی	عدد فازی
۱	اهمیت برابر	(۱,۱,۱)
۲	اهمیت برابر تا اندکی بیشتر	(۱,۲,۳)
۳	اهمیت اندکی بیشتر	(۲,۳,۴)
۴	اهمیت اندکی بیشتر تا اهمیت بیشتر	(۳,۴,۵)
۵	اهمیت بیشتر	(۴,۵,۶)
۶	اهمیت بیشتر تا اهمیت خیلی بیشتر	(۵,۶,۷)
۷	اهمیت خیلی بیشتر	(۶,۷,۸)
۸	اهمیت خیلی بیشتر تا اهمیت مطلق	(۷,۸,۹)
۹	اهمیت مطلق	(۸,۹,۱۰)

مقادیر $\sum_{j=1}^m M_{gi}^j$ و $\sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^m M_{gi}^j$ و $[\sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^m M_{gi}^j]^{-1}$ را می‌توان به ترتیب از روابط ۲ تا ۴ تعیین کرد.

$$\sum_{j=1}^m M_{gi}^j = (\sum_{j=1}^m l_j \cdot \sum_{j=1}^m m_j \cdot \sum_{j=1}^m u_j) \quad (۲)$$

$$\sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^m M_{gi}^j = (\sum_{j=1}^m l_j \cdot \sum_{j=1}^m m_j \cdot \sum_{j=1}^m u_j) \quad (۳)$$

$$[\sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^m M_{gi}^j]^{-1} = \left(\frac{1}{\sum_{i=1}^n u_i} \cdot \frac{1}{\sum_{i=1}^n m_i} \cdot \frac{1}{\sum_{i=1}^n l_i} \right) \quad (۴)$$

محاسبه درجه بزرگی S_i نسبت به همدیگر

به‌طور کلی اگر $M_1=(l_1, m_1, u)$ و $M_2=(l_2, m_2, u_2)$ دو عدد مثلثی فازی باشند، درجه بزرگی M_1 نسبت به M_2 به صورت زیر تعریف می‌شود:

$$V(M_2 \geq M_1) = \text{hgt}(M_1 \cap M_2) = \mu_{M_2}(d) = \quad (۵)$$

$$\begin{cases} 1 & \text{if } m_2 \geq m_1 \\ \frac{l_1 - u_2}{(M_2 - u_2) - (m_1 - l_1)} & \text{if } l_1 \geq u_2 \\ 0 & \text{other wise} \end{cases}$$

از طرف دیگر، میزان بزرگی یک عدد فازی مثلثی از K عدد فازی مثلثی دیگر از رابطه ۶ به‌دست می‌آید:

$$V(M \geq M_1, M_2, \dots, M_k) = V[(M \geq M_1) \text{ and } (M \geq M_2) \text{ and } \dots \text{ and } (M \geq M_k)] = \text{Min } V(M \geq M_i), i=1,2,3,\dots,k \quad (۶)$$

خواسته شد شاخص‌های مؤثر در تاب‌آوری را در برابر حریق در شرایط اضطراری با به‌کارگیری عبارات‌های کلامی موجود در جدول ۲، دوبه‌دو با هم مقایسه کنند

تشکیل ماتریس مقایسات زوجی با به‌کارگیری اعداد فازی

در این مرحله ماتریس‌های توافقی مطابق با درخت تصمیم و با استفاده از نظرات خبرگان تشکیل داد شد. سپس نرخ ناسازگاری مطابق روش گوگوس و بوچر محاسبه شد. ماتریس مقایسه زوجی مطابق شکل ۱ تشکیل می‌شود.

$$\tilde{A} = \begin{bmatrix} 1 & \tilde{a}_{12} & \dots & \tilde{a}_{1n} \\ \tilde{a}_{21} & 1 & \dots & \tilde{a}_{2n} \\ \vdots & \vdots & \ddots & \vdots \\ \tilde{a}_{n1} & \tilde{a}_{n2} & \dots & 1 \end{bmatrix}$$

شکل ۱. ماتریس مقایسات زوجی

محاسبه S_i برای هریک از سطرهای مقایسات زوجی

S_i که یک عدد فازی مثلثی است، از رابطه ۱ به‌دست می‌آید.

$$S_i = \sum_{j=1}^m M_{gi}^j \otimes [\sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^m M_{gi}^j]^{-1} \quad (۱)$$

در این رابطه، i بیانگر شماره سطر و j بیانگر شماره ستون است. همچنین M_{gi}^j اعداد فازی ماتریس‌های زوجی است.

ماتریس های تصمیم گیری با به کارگیری روش پیشنهادی کاگوس و بوچر میزان نرخ ناسازگاری محاسبه شد. چنانچه نرخ ناسازگاری به دست آمده کمتر از ۰/۱ باشد، نشان دهنده مقبولیت مقایسه های انجام شده است [۱۸].

تحلیل داده ها

در این پژوهش تمام محاسبات مربوط به روش تحلیل سلسله مراتبی فازی با استفاده از نرم افزار متلب (MATLAB 2018a) انجام شد.

نتایج

نتایج مرحله اول مقایسات زوجی در گروه شاخص های مربوط به آگاهی موقعیتی نشان داد سه شاخص آگاهی مدیریت از نقش ها و وظایف با وزن نهایی ۰/۲۱۹، درک و پذیرش خطر با وزن نهایی ۰/۱۷۱ و آگاهی از نقاط ایمن با وزن نهایی ۰/۱۶۵ به ترتیب بیشترین میزان اهمیت را در این گروه دارند (جدول ۳).

محاسبه وزن معیارها و گزینه ها در ماتریس های مقایسه زوجی

بدین منظور از رابطه ۷ استفاده می شود:

$$d(A_i) = \text{Min } V(S_{i \geq S_k}) \quad k=1,2,\dots,n, \quad k \neq i \quad (7)$$

بنابراین، بردار وزن نرمال نشده به صورت زیر خواهد بود:

$$w = (d(A_1), d(A_2), \dots, d(A_n))^T \quad A_i = (i=1,2,\dots,n) \quad (8)$$

محاسبه بردار وزن نهایی

برای محاسبه بردار وزن نهایی باید بردار وزن محاسبه شده در مرحله قبل را نرمال سازی کرد؛ بنابراین، وزن نهایی از رابطه (۹) محاسبه می شود.

$$w = d(A_1) \cdot d(A_2) \cdot \dots \cdot d(A_n)^T \quad (9)$$

محاسبه نرخ ناسازگاری

به منظور اطمینان از صحت مقایسات و قابلیت اطمینان

جدول ۳: وزن نرمال و غیرنرمال شاخص های گروه آگاهی موقعیتی

اولویت	وزن نرمال	وزن غیرنرمال	حاصل فازی			شاخص
			متوسط	کران بالا	کران پایین	
۱	۰/۲۱۹	۱/۰۰	۰/۰۳۲	۱/۳۵۱	۰/۰۸۳	آگاهی مدیریت از نقش و وظایف
۲	۰/۱۷۱	۰/۷۷۷	۰/۱۶۳	۰/۶۶۲	۰/۰۳۹	درک و پذیرش خطر
۳	۰/۱۶۵	۰/۷۵۱	۰/۱۵۴	۰/۶۰۹	۰/۰۳۵	آگاهی از نقاط ایمن موجود
۴	۰/۱۵۷	۰/۷۱۴	۰/۱۳۹	۰/۵۵۶	۰/۰۲۹	آگاهی از ارتباطی درون سازمانی
۵	۰/۱۵۰	۰/۶۸۲	۰/۱۳۳	۰/۵۰۳	۰/۰۲۳	آگاهی از نحوه کار تجهیزات
۶	۰/۰۹۰	۰/۴۱۰	۰/۰۵۵	۰/۲۷۳	۰/۰۱۸	آگاهی از تعداد ایستگاه های آتش نشانی
۷	۰/۰۴۶	۰/۲۱۰	۰/۰۲۶	۰/۱۶۴	۰/۰۱۲	آگاهی از بیمه

۰/۲۱۷ سه شاخص مهم این گروه هستند. در جدول ۵ نتایج به دست آمده از مقایسات زوجی در گروه انطباق پذیری نمایش داده شده است. بر اساس نتایج، سه

همچنین نتایج مقایسات زوجی گروه آسیب پذیری نشان داد در جدول ۴ سه شاخص پایداری سازه ای، توانایی نیروی های انسانی و امکانات عملیاتی به ترتیب با وزن های ۰/۱۳۵، ۰/۱۸۰،

جدول ۴: وزن نرمال و غیرنرمال شاخص های گروه آسیب پذیری

اولویت	وزن نرمال	وزن غیرنرمال	حاصل فازی			شاخص
			متوسط	کران بالا	کران پایین	
۱	۰/۲۱۷	۱/۰۰	۰/۰۵۱	۱/۵۵۲	۰/۰۶۳	پایداری سازه ای
۲	۰/۱۸	۰/۸۳۲	۰/۱۴۱	۰/۷۳۵	۰/۰۴۳	توانایی نیروهای انسانی
۳	۰/۱۳۵	۰/۶۲۳	۰/۱۳۶	۰/۷۰۸	۰/۰۴۲	امکانات عملیاتی
۴	۰/۱۰۸	۰/۵۰۱	۰/۱۲۴	۰/۶۷۵	۰/۰۳۲	تعداد شیرهای هیدرانت در نیروگاه
۵	۰/۰۹۳	۰/۴۲۹	۰/۱۱۴	۰/۵۸۱	۰/۰۳۱	ایستگاه تأمین آب اضطراری
۶	۰/۰۹۰	۰/۴۱۸	۰/۱۱۳	۰/۴۳۲	۰/۰۳۱	جانمایی صحیح ایستگاه های آتش نشانی
۷	۰/۰۸۸	۰/۴۰۹	۰/۱۰۹	۰/۳۵۱	۰/۰۳۰	کارایی تجهیزاتی
۸	۰/۰۸۵	۰/۳۹۴	۰/۱۰۸	۰/۲۵۳	۰/۰۲۱	ماشین آلات و تجهیزات عملیاتی

جدول ۵: وزن نرمال و غیرنرمال شاخص‌های گروه انطباق‌پذیری

اولویت	وزن نرمال	وزن غیرنرمال	حاصل فازی			شاخص
			کران پایین	متوسط	کران بالا	
۱	۰/۲۹۹	۱/۰۰	۰/۰۷۰	۰/۴۵۷	۱/۷۱۲	سطح سواد کارکنان و مدیران
۲	۰/۲۲۳	۰/۷۶۱	۰/۰۵۹	۰/۲۰۲	۰/۸۸۶	عبرت‌آموزی از حوادث
۳	۰/۱۲۱	۰/۷۱۸	۰/۰۴۹	۰/۱۸۵	۰/۷۶۷	حمایت‌های لجستیکی
۴	۰/۱۶۶	۰/۵۶۷	۰/۰۳۵	۰/۱۰۶	۰/۵۳۱	اقدامات انگیزشی
۵	۰/۱۰۴	۰/۳۵۴	۰/۰۲۴	۰/۰۴۸	۰/۲۵۹	چارت سازمانی

مسئولیت‌ها (وزن نهایی ۰/۱۴۵) و درک و پذیرش خطر (وزن نهایی ۰/۱۳۸) مهم‌ترین نقش و سه شاخص عبرت‌آموزی از حوادث گذشته (وزن نهایی ۰/۰۸۲)، آگاهی از نقاط ایمن (وزن نهایی ۰/۰۷۷) و حمایت‌های لجستیکی (وزن نهایی ۰/۰۶۹) کمترین نقش را در افزایش سطح تاب‌آوری در مقابله با حریق دارند (جدول ۶).

شاخص با اهمیت زیاد شامل سطح سواد کارکنان و مدیران (وزن نهایی ۰/۲۹۹)، عبرت‌آموزی از حوادث (وزن نهایی ۰/۲۲۳) و حمایت‌های لجستیکی (وزن نهایی ۰/۲۱) سه شاخص مهم این گروه هستند. نتایج مرحله دوم و مقایسات زوجی نهایی با روش تحلیل سلسله مراتبی فازی نشان داد به ترتیب سه شاخص پایداری سازه‌ای (وزن نهایی ۰/۱۶۸)، آگاهی مدیریت ارشد از نقش‌ها و

جدول ۶: اولویت‌بندی نهایی شاخص‌های مؤثر بر تاب‌آوری

اولویت	وزن نرمال	وزن غیرنرمال	حاصل فازی			شاخص
			کران پایین	متوسط	کران بالا	
۱	۰/۱۶۸	۱	۰/۰۸۵	۰/۹۱۲	۱/۳۲۴	پایداری سازه‌ای
۲	۰/۱۴۵	۰/۸۶۳	۰/۰۶۷	۰/۱۵۶	۰/۸۲۱	آگاهی مدیریت ارشد از نقش‌ها و مسئولیت‌ها
۳	۰/۱۳۸	۰/۸۲۳	۰/۰۷۵	۰/۱۴۲	۰/۸۱۳	درک و پذیرش خطر
۴	۰/۱۲۳	۰/۷۳۲	۰/۰۵۹	۰/۱۳۶	۰/۷۸۹	توانایی نیروی انسانی
۵	۰/۱۰۶	۰/۶۳۲	۰/۰۴۶	۰/۱۳۵	۰/۷۸۳	امکانات عملیاتی
۶	۰/۰۸۸	۰/۵۲۸	۰/۰۴۱	۰/۱۲۹	۰/۷۶۸	سطح سواد کارکنان و مدیران
۷	۰/۰۸۲	۰/۴۹۰	۰/۰۳۹	۰/۱۲۷	۰/۷۶۷	عبرت‌آموزی از حوادث گذشته
۸	۰/۰۷۷	۰/۴۵۹	۰/۰۳۷	۰/۱۱۶	۰/۷۵۳	آگاهی از نقاط ایمن
۹	۰/۰۶۹	۰/۴۱۳	۰/۰۲۹	۰/۱۰۵	۰/۷۴۹	حمایت‌های لجستیکی

بحث

حاضر نشان داد شاخص آگاهی مدیریت ارشد از نقش‌ها و مسئولیت‌ها با وزن نهایی ۰/۱۴۵ پس از شاخص پایداری سازه بیشترین اهمیت را در تعیین میزان تاب‌آوری نیروگاه سیکل ترکیبی در مقابله با حریق دارد.

در مطالعه امیدوار و همکاران از روش تحلیل سلسله مراتبی فازی به منظور ارزیابی سطح عملکرد تاب‌آوری یک صنعت پتروشیمی استفاده شد. نتایج نشان داد شاخص تعهد مدیریت و درک خطر اهمیت زیادی در تعیین سطح تاب‌آوری دارد. صنعت پتروشیمی جزء صنایع فرایندی است. در این صنایع به دلیل وجود حجم زیاد ذخیره و تولید مواد با قابلیت اشتعال زیاد، خطر وقوع حوادث حریق و انفجار وجود دارد. از این رو، از مهم‌ترین شاخص‌های ارتقای سطح تاب‌آوری در این صنایع، تعهد مدیریت و درک خطر معرفی شده است (تعهد مدیریت در

نتایج روش تحلیل سلسله مراتب فازی نشان داد شاخص پایداری سازه (وزن نهایی ۰/۱۶۸) مهم‌ترین شاخص تاب‌آوری در مقابله با حریق در نیروگاه سیکل ترکیبی است. عسکری پور و همکاران در سال ۲۰۱۵ با استفاده از منطق فازی و روش تحلیل سلسله مراتبی مشخص کردند حریق در توربین نیروگاه‌های سیکل ترکیبی مهم‌ترین خطر این صنعت است و مهم‌ترین راهکار برای کاهش خسارات برآمده از وقوع آتش‌سوزی در نیروگاه‌های سیکل ترکیبی، افزایش پایداری سازه و به‌کارگیری مواد مقاوم به حریق است. این یافته آن‌ها با نتایج مطالعه حاضر مطابقت دارد [۱۹]. Akaa و همکاران در سال ۲۰۱۶ با استفاده از روش AHP به اولویت‌بندی راهکارهای مقابله با حریق در سازه‌های استیل پرداختند که مقاوم‌سازی و محافظت از سازه به‌عنوان مناسب‌ترین راهکار مقابله با گسترش حریق انتخاب شد [۲۰]. نتایج مطالعه

در نظر گرفته شوند. در این میان ایستگاه‌های پمپاژ اصلی‌ترین بخش سیستم اطفای حریق را تشکیل می‌دهند [۲۷]. یکی از مهم‌ترین اقدامات مدیران و سرپرستان که نشانگر حمایت عملی آن‌ها از ایمنی است، ارائه آموزش‌های ایمنی است. در مطالعه‌ای که در یک پالایشگاه نفت انجام شد، گزارش شد که آموزش بیشترین تأثیر را در بین عوامل مدیریتی و سازمانی دارد [۲۸]. در مطالعه حاضر ارتباطات درونی بین شاخص‌ها بررسی نشده است که از آن می‌توان به‌عنوان محدودیت یاد کرد. همچنین این مطالعه تحت تأثیر همه‌گیری بیماری کووید ۱۹ انجام شد که باعث شد فرایند مصاحبه به‌صورت غیرحضوری انجام شود و دسترسی به تعداد خبرگان بیشتر امکان‌پذیر نبود. پیشنهاد می‌شود در مطالعات بعدی، اثر ارتباطات درونی بین معیارها با استفاده از روش تحلیل شبکه (Analytical Network Process: ANP) با تعداد بیشتری از خبرگان انجام و نتایج با مطالعه حاضر مقایسه شود.

نتیجه‌گیری

بر اساس یافته‌ها سه شاخص پایداری سازه، آگاهی مدیریت ارشد از نقش‌ها و مسئولیت‌ها و پذیرش و درک خطر بیشترین تأثیر را نسبت به دیگر شاخص‌های مؤثر بر میزان تاب‌آوری نیروگاه سیکل ترکیبی در مقابله با حریق دارند. از این رو، لازم است اقداماتی اندیشیده شود تا مدیریت ارشد بیش‌ازپیش با مسائل ایمنی مبتنی بر افزایش تاب‌آوری آشنا شود و به‌منظور کاهش خسارات ناشی از وقوع حریق در نیروگاه‌های سیکل ترکیبی تصمیماتی اتخاذ شود. همچنین توصیه می‌شود برای کاهش میزان خسارات ناشی از وقوع حریق در سایر صنایع، مدیران و تصمیم‌گیرندگان شاخص‌ها و زیرشاخص‌های مهم و تأثیرگذار بر میزان تاب‌آوری را در مقابله با حریق متناسب با نوع صنعت شناسایی و بر اساس اولویت روی آن‌ها تمرکز کنند.

تشکر و قدردانی

نویسندگان بر خود لازم می‌دانند از تمامی خبرگان نیروگاه سیکل ترکیبی کاشان که در اجرای این مطالعه با توجه به شرایط خاص ایجادشده به دلیل بیماری کووید ۱۹ نهایت همکاری و تعامل را با پژوهشگران داشتند، کمال تشکر و قدردانی را ابراز کنند.

تضاد منافع

هیچ‌گونه تضاد منافی بین نویسندگان حاضر در این مطالعه وجود ندارد.

ملاحظات اخلاقی

این مقاله برگرفته از یک برنامه عملیاتی اداره HSE نیروگاه

زمینه‌های گوناگونی همانند تأمین منابع مالی، تعهد به ایمنی، تقدیم ایمنی بر تولید، ممیزی و بازرسی تجلی می‌یابد) که با مطالعه حاضر مطابقت دارد [۲۱]. Pinion و همکاران نیز در مطالعه خود به این نکته اشاره کرده‌اند که تعهد مدیریت به ایمنی سبب افزایش کنترل شغل کارکنان از طریق خودگزارش‌دهی آنان می‌شود. این موضوع نشان‌دهنده این است که برای بهبود تاب‌آوری باید بیشترین کوشش در راستای تغییر تفکر مدیریت ارشد به‌منظور بها دادن به موضوعات ایمنی و پذیرش آن‌ها به‌عنوان یک ارزش در سازمان باشد [۲۲]. جعفری ندوشن و همکاران در سال ۲۰۱۷ به شناسایی و اولویت‌بندی شاخص‌های تاب‌آوری سازمانی در یک مجتمع پالایشگاهی با به‌کارگیری روش TOPSIS فازی پرداختند. نتایج آنان نشان داد شاخص تعهد مدیریت ارشد با وزن نهایی ۰/۰۳۵ اولویت بیشتری نسبت به دیگر شاخص‌ها دارد. متفاوت بودن صنعت و همچنین نبود شاخص پایداری سازه در مطالعه ندوشن و همکاران می‌تواند دلیل تفاوت این دو مطالعه باشد [۱۳].

بر اساس نتایج، سومین شاخص مهم در تعیین میزان تاب‌آوری در مقابله با حریق، شاخص درک و پذیرش خطر با وزن نهایی ۰/۱۳۸ است. نتایج مطالعه Benoit و Caroline در سال ۲۰۱۰ نشان داد یکی از شاخص‌های مهم و اثرگذار بر میزان تاب‌آوری سازمان، شاخص پذیرش و شناخت خطر است که با مطالعه حاضر مطابقت دارد [۷]. پذیرش و شناخت خطر با استفاده از ارزیابی خطر حریق امکان‌پذیر است [۲۳]. ارزیابی خطر حریق ابزار سودمندی برای شناسایی خطرات بالقوه حریق و عوامل مؤثر در ایجاد آن، تعیین وضعیت ایمنی و برنامه‌ریزی برای شرایط اضطراری است [۲۴]. با استفاده از ارزیابی خطر می‌توان نقاط مستعد برای ایجاد حریق را در نیروگاه سیکل ترکیبی شناسایی و اقدامات کنترلی را برای پیشگیری از وقوع حریق و افزایش تاب‌آوری در مقابل آن تعریف و ایجاد کرد [۲۵].

بنابر نتایج به‌دست‌آمده، شاخص مهم دیگر توانایی نیروهای انسانی با وزن ۰/۱۲۳ است. قلب فعالیت سازمان‌ها و صنایع منابع انسانی است. مدیریت صحیح منابع انسانی شامل رضایت شغلی، کاهش استرس شغلی و کاهش تعارض کار- خانواده می‌شود. مدیریت صحیح این منابع در نهایت به افزایش ایمنی و تاب‌آوری سازمان منجر خواهد شد [۲۶]. شاخص‌های بعدی به ترتیب اولویت اهمیت آن‌ها در تعیین سطح تاب‌آوری در مقابله با حریق عبارت‌اند از: امکانات عملیاتی، سطح سواد کارکنان و مدیران، عبرت‌آموزی از حوادث، آگاهی از نقاط ایمن و حمایت‌های لجستیکی.

امکانات عملیاتی یکی دیگر از شاخص‌های مهم در تعیین تاب‌آوری در مقابله با حریق است. صرف نظر از نوع و عوامل ایجادکننده حریق، امکانات عملیاتی مانند سیستم‌های اعلام و اطفای حریق از تجهیزات اصلی و مهم هستند که باید در طراحی

طراحی پژوهش و تجزیه و تحلیل داده‌ها، مهسا جهادی نائینی و مجتبی حقیقت در مرحله نگارش و اصلاحات مقاله و فرزاد بهزادی‌نژاد در جمع‌آوری داده‌ها نقش داشته‌اند.

حمایت مالی

این مطالعه با حمایت مالی نیروگاه سیکل ترکیبی کاشان انجام شده است.

سیکل ترکیبی کاشان، با عنوان «شناسایی عوامل مؤثر در ارتقای سطح تاب‌آوری در نیروگاه سیکل ترکیبی» است. اجرای تمامی مراحل پژوهش زیر نظر کمیته پژوهش و توسعه این شرکت انجام شده است.

سهم نویسندگان

در مطالعه حاضر سید مهدی موسوی در مرحله ایده

REFERENCES

- Gorjian S, Zadeh BN, Eltrop L, Shamschiri RR, Amanlou Y. Solar photovoltaic power generation in Iran: Development, policies, and barriers. *Renew Sust Ener Rev*. 2019;106:110-23. DOI: 10.1016/j.rser.2019.02.025
- Orme GJ, Venturini M. Property risk assessment for power plants: Methodology, validation and application. *Ener*. 2011;36(5):3189-203. DOI: 10.1016/j.energy.2011.03.008
- Sadeghi A, Jabbari M, Rezaeian M, Alidoosti A, Eskandari D. Fire and Explosion Risk Assessment in a Combined Cycle Power Plant. *Ir J Chem Chem Eng Research Article*. 2020;6(104):303-311. DOI: 10.30492/IJCCE.2020.81321.2972
- Al Saffar IQ, Ezzat AW. Qualitative Risk Assessment of Combined Cycle Power Plant Using Hazards Identification Technique. *J Mech Eng Res Devel*. 2020;43(2):284-93.
- Hajibashi FA, Arabkoohsar A, Babaelahi M. Risk assessment, dynamic analysis and multi-objective optimization of a solar-driven hybrid gas/steam power plant. *J Ther Anal Calor*. 2020;2:1-17. DOI: 10.1007/s10973-020-10221-z
- Harris LB, Taylor AH. Rain-shadow forest margins resilient to low-severity fire and climate change but not high-severity fire. *Ecos*. 2020;11(9):e03258. DOI: 10.1002/ecs2.3258
- Catalan C, Robert B, editors. Evaluation of organizational resilience: application in Quebec. Proceedings of the fourth resilience engineering symposium France; 2011.
- Yu DJ, Schoon ML, Hawes JK, Lee S, Park J, Rao PSC, et al. Toward general principles for resilience engineering. *Risk Ana*. 2020;40(8):1509-37. DOI: 10.1111/risa.13494
- Shah AA, Gong Z, Pal I, Sun R, Ullah W, Wani GF. Disaster risk management insight on school emergency preparedness—a case study of Khyber Pakhtunkhwa, Pakistan. *Int J Dis Risk Red*. 2020;51:101805. DOI: 10.1016/j.ijdr.2020.101805
- Lee AV, Vargo J, Seville E. Developing a tool to measure and compare organizations' resilience. *Natu Haz Rev*. 201;14(1):29-41. DOI: 10.1061/(ASCE)NH.1527-6996.0000075
- Mousavi SM, Abbasi M, Yazdanirad S, Yazdanirad M, Khatooni E. Fuzzy AHP-TOPSIS method as a technique for prioritizing noise control solutions. *Noi Con Eng J*. 2019;67(6):415-21. DOI: 10.3397/1/376738
- mousavi sm, karimi a, zakerian sa, jahadi naeini m. Identifying and ranking the criteria affecting the performance of the Permit to work system in an oil refinery using a fuzzy delphi methode and FAHP approach. *J Occupa Hyg Eng*. 2021;8(1):37-45.
- Jafari Nodoushan R, Jafari MJ, Shirali GA, Khodakarim S, Khademi Zare H, Hamed Monfared AA. Identifying and ranking of organizational resilience indicators of refinery complex using fuzzy TOPSIS. *Heal Saf Work*. 2017;7(3):219-32.
- Shirali GA, Nematpour L. Evaluation of resilience engineering using super decisions software. *Heal Promo Persp*. 2019;9(3):191. DOI: 10.15171/hpp.2019.27
- Cutter SL, Barnes L, Berry M, Burton C, Evans E, Tate E, et al. A place-based model for understanding community resilience to natural disasters. *Glo Envir Chan*. 2008;18(4):598-606. DOI: 10.1016/j.gloenvcha.2008.07.013
- Deshmukh S, Sunnapwar V, editors. Fuzzy analytic hierarchy process (FAHP) for green supplier selection in Indian industries. Proceedings of international conference on intelligent manufacturing and automation; 2019: Springer. DOI: 10.1007/978-981-13-2490-1_63
- Mousavi SM, Jahadi Naeini M, Yazdani Rad S, Haghghat M. Identification and Ranking of Noise Control Solutions by Using Fuzzy Delphi approach, Fuzzy Analytic Hierarchy Analysis (FAHP) and Fuzzy Vikor in an Oil Refinery. *Arch Occupa Heal*. 2021;5(1):913-20.
- Moradirad R, Haghghat M, Yazdanirad S, Hajizadeh R, Shabgard Z, Mousavi SM. Selection of the most suitable sound control method using fuzzy hierarchical technique. *J Heal Saf Work*. 2019;8(4):371-82.
- Askariipoor T, Kazemi E, Aghaei H, Marzban M. Evaluating and comparison of fuzzy logic and analytical hierarchy process in ranking and quantitative safety risk analysis (case study: a combined cycle power plant). *Saf Prom Inj Prev*. 2015;3(3):169-74. DOI: 10.22037/meipm.v3i3.7214
- Akaa OU, Abu A, Spearpoint M, Giovinazzi S. A group-AHP decision analysis for the selection of applied fire protection to steel structures. *Fi Saf J*. 2016;86:95-105. DOI: 10.1016/j.firesaf.2016.10.005
- Omidvar M, Mazlomi A, MohammadFam I, Rahimi Foroushani A, Nirumand F. Development of a framework for assessing organizational performance based on resilience engineering and using fuzzy AHP method: A case study of petrochemical plant. *Heal Saf Work*. 2016;6(3):43-58.
- Pinion C, Brewer S, Douphrate D, Whitehead L, DelliFraine J, Taylor WC, et al. The impact of job control on employee perception of management commitment to safety. *Saf Sci*. 2017;93:70-5. DOI: 10.1016/j.ssci.2016.11.015
- Ntzeremes P, Kirytopoulos K. Evaluating the role of risk assessment for road tunnel fire safety: A comparative review within the EU. *J Tra Trans Eng*. 2019;6(3):282-96. DOI: 10.1016/j.jtte.2018.10.008
- Hosseini N, Givehchi S, Maknoon R. Cost-based fire risk assessment in natural gas industry by means of fuzzy FTA and ETA. *J Los Prev Proc Indu*. 2020;63(1):104025. DOI: 10.1016/j.jlp.2019.104025
- Park J, Sung K, Li L, Choi J, Kim D, Lee SH, et al. Numerical Study of Fire Behavior Induced by Gas Leakage in Combined Cycle Power Plant. *J ILA Kor*. 2015;20(2):107-13. DOI: 10.15435/JILASSKR.2015.20.2.107
- Obrenovic B, Jianguo D, Khudaykulov A, Khan MAS. Work-family conflict impact on psychological safety and psychological well-being: A job performance model. *Fron Psych*. 2020;11(2):475-481. PMID: PMC7137557 DOI: 10.3389/fpsyg.2020.00475
- Kanta L, Zechman E, Brumbelow K. Multiobjective evolutionary computation approach for redesigning water distribution systems to provide fire flows. *J Wat ResPla Mana*. 2012;138(2):144-52.
- Zare A, Yazdani Rad S, Dehghani F, Omidi F, Mohammadfam I. Assessment and analysis of studies related human error in Iran: A systematic review. *Heal Saf Work*. 2017;7(3):267-78.